

Süsinikukaubandus - ettevõtja riskid ja võimalused

17. sept 2024

Süsinikuturud praktikas

- **Kohustuslikud heitkogusega kauplemise süsteemid**
 - Euroopa Liidus heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemid (ELi HKS1 ja HKS2).
 - Ettevõtted peavad järgima reegleid, mis on paika pandud õigusaktidega.
- **Vabatahtlikud baastaseme ja krediteerimise mehhanismid (*baseline-and-credit mechanisms*)**
 - Kyoto protokollis Ühisrakendus (JI – Joint Implementation) ja Puhta arengu mehhanism (CDM – Clean Development Mechanism)
 - Võimaldab täita riiklike või ELi HKS-i kohustusi (enne 2021)
 - **Loomisel uued rahvusvahelised mehhanismid vastavalt Pariisi kokkuleppe artiklile 6**
- **Vabatahtlik turg, kus ettevõtted ostavad süsinikukrediiti oma keskkonnaväidete (süsinikujalajälje vähendamine, kliimaneutraalsus) toetamise eesmärgil**
 - Teatud mõttes paralleelne 'süsteem', kus ettevõtete süsinikujalajälje arvestus on eraldiseisev riiklikust KHG inventuurist.
 - Ettevõtete poolt korvatud heitkogused kajastuvad nende ettevõtete jätkusuutlikkuse või aastaaruannetes.

LÄHTEALUSED

- Eesti riik ei arva enda KHG inventuurist vabatahtliku süsinikuturu kasuks projektide või tegevustega vähendatud või seotud KHG ühikuid välja.
 - Eestis läbi viidavad vabatahtliku süsinikuturu projektid panustavad Eesti ja Euroopa Liidu kliimaeesmärkidesse
 - Riik panustab ka metoodikate arendamisse selleks, et rohkemate tegevuste mõju oleks võimalik riiklikus KHG inventuuris arvesse võtta.
- Lähtuvat Euroopa Liidu kehtivast regulatiivsest raamistikust ei saa vabatahtlikult süsinikuturult ostetud süsinikukrediitidega asendada ühegi sektori heite vähendamise kohustust.
- Euroopa Liidu kauplemissüsteemide kohuslased ei saa kauplemissüsteemi lubatud heitkoguse ühikuid vabatahtliku turu süsinikukrediitidega asendada.

ELi süsiniku eemaldamise ja süsinikupõllunduse sertifitseerimise (CRCF) määrus

- **Eesmärk:** soodustada süsinikupõllunduse ja -tehnoloogiate investeeringuid ja metoodikate arendamist ning aidata ELil saavutada aastaks 2050 kliimaneutraalsus
- võeti vastu 10. aprillil 2024
- esimene üle-Euroopaline vabatahtlik raamistik süsiniku eemaldamise, süsinikupõllunduse ja süsiniku toodetes talletamise sertifitseerimiseks
- kehtestab seire, aruandluse ja tõendamise kriteeriumid
- delegeeritud aktidega töötatakse välja spetsiaalsed EL-i juhised ja standardid, mille alusel süsiniku eemaldamise sertifikaadid välja antakse.

- Süsiniku eemaldamise sertifitseerimise aluseks on neli peamist kvaliteedikriteeriumit:
 - **kvantifitseerimine** – süsiniku sidumise täpne mõõtmine
 - **lisanduvus** – tõendamine, et süsiniku eemaldamine on lisaks tavapärastele tegevustele
 - **püsivus** – garanteerib, et eemaldatud süsinik talletatakse pikaks ajaks
 - **negatiivsed mõjud** – välditakse või vähendatakse süsiniku eemaldamise negatiivset mõju keskkonnale ja ühiskonnale.

- Loob selged raamid süsinikupõllunduse projektide sertifitseerimiseks, tagades, et põllumajandustootjad saavad usaldusväärseid ja kontrollitud sertifikaate süsiniku sidumise eest.

- Aitab muuta süsinikupõllunduse tulusamaks, pakkudes võimalust süsinikukrediitide müügiks ja saades rahalisi toetusi UPP eelarvest või muudest EL-i fondidest.

Süsiniku eemaldamine

Uuenduslikud lähenemisviisid CO₂ kogumiseks otse atmosfäärist ja biogeensetest heiteallikatest enne selle pikaajalist säilitamist nt maapõues, metsades, pinnases või toodetes.

Süsinikupõllundus

Põllumajandustootjate ja metsameeste rakendatavad kliimasõbralikud tavad, et tõhustada süsiniku sidumist ja säilitamist metsas ja pinnases ning vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid muldadest.

➤ Süsinikupõllunduse tegevused:

- turbaalade ja märgalade taastamine
- agrometsandus ja segapõllumajandus
- muldade kaitsemeetmed (nt katteviljelus, konserveeriv harimine)
- metsade taasistutamine, järgides ökoloogilisi põhimõtteid
- väetiste tõhusam kasutamine, et vähendada diämmastikoksiidi heitkoguseid.

Riskid

Turu volatiilsus

Süsinikukrediitide hinnad võivad olla väga kõikuvad, mis teeb sissetulekute prognoosimise keeruliseks.

Keeruline sertifitseerimine

Süsiniku sidumise tõendamine ja sertifitseerimine on keeruline ja kulukas protsess, mis eeldab spetsialistide kaasamist.

Pikaajalised kohustused

Süsiniku sidumise meetodid nõuavad pikaajalist pühendumist ja heitkoguste vähendamise tulemused ei pruugi olla koheselt nähtavad – tulu teenimine võib aega võtta.

Õiguslikud ja regulatiivsed riskid

Alles kujunev regulatiivne raamistik ning õiguslikud muudatused võivad mõjutada süsinikukrediitide turgu ja põllumajandustootjate tegevust.

Võimalused

Lisatulu

Põllumajandustootjad saavad teenida lisasissetulekut, müües süsinikukrediite ettevõtetele, kes vajavad oma süsiniku jalajälje kompenseerimist.

Keskkonnasõbralike tavade edendamine

Kliimasõbralikud meetodid, nagu katteviljelus või agrometsandus, parandavad mulla tervist ja tootlikkust.

Uued toetused ja rahastamisvõimalused

EL ja teised institutsioonid pakuvad rahalist toetust süsinikupõllunduse rakendamiseks.

Konkurentsivõime kasv

Keskkonnasõbralikud tooted võivad tarbijate seas hinnatud olla ja suurendada nõudlust.

Tuvastatud murekohad ja küsimused

- Raamistik pole veel lõpuni paigas – süsinikuturg tugineb müüja ja ostja vahelisel usaldusel
- Oluline **vältida spekulatiivsust maa omandis ja hinnas**, kus passiivne tegevus muutub liiga atraktiivseks.
- Pole teada, kuidas ELi põllumajandustoetused ja vabatahtlik süsinikuturg üksteist mõjutama hakkavad
- **Rendimaade küsimus:** põllumajandusmaade vähenemine võib vähendada riigi toiduga isevarustatuse taset